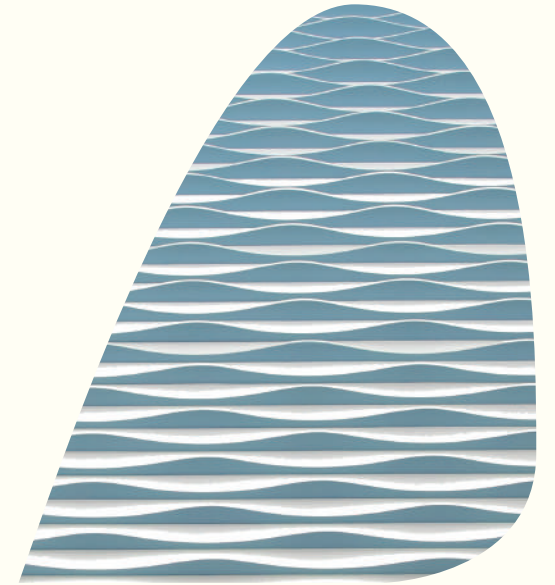
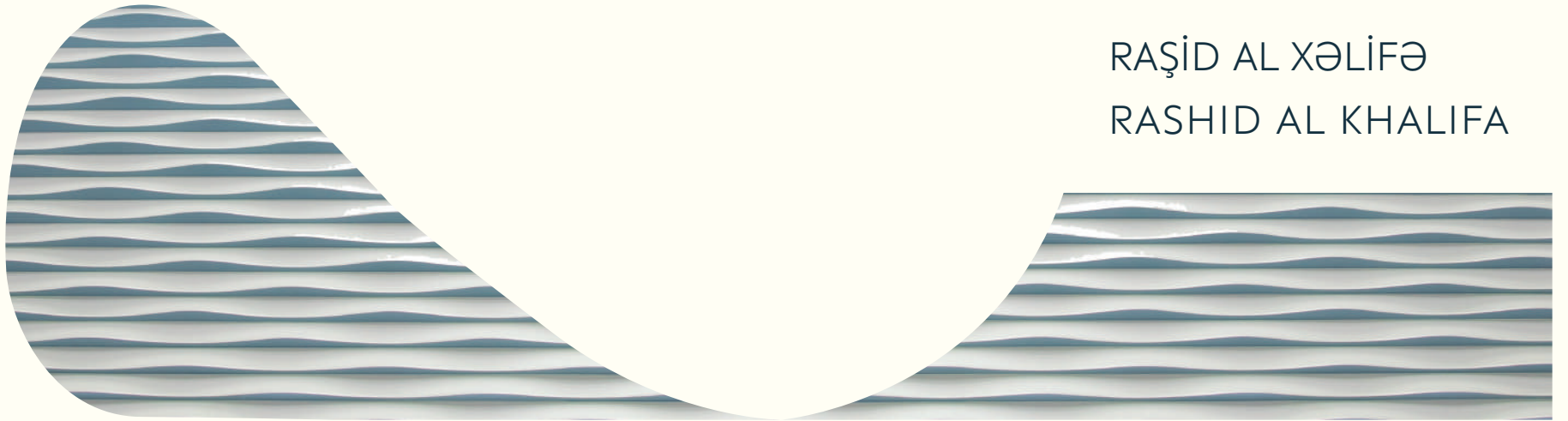

İLK QIĞILCIM
FIRST LIGHT

RAŞİD AL XƏLİFƏ
RASHID AL KHALIFA

Mətn
Yasmin Şarabi

Fotoqrafiya
Rəşid bin Xəlifə Al Xəlifə
Marin Terlizzi
Svetlana Prodanova
Ali Şaraf

Dizayn
"Two Desk Studio"

Tərcümə
"Avrasiya" Tərcümə Mərkəzi

Redaktə
Heydər Əliyev Mərkəzi, Bakı, Azərbaycan

Bütün hüquqlar qorunur.

Bu kitabın heç bir hissəsi müəllif hüquqları sahiblərinin yazılı icazəsi olmadan hər hansı formada elektron və ya mexaniki vasitələrlə, o cümlədən surətin çıxarılması, səsyazma və ya məlumatın saxlanması yolu ilə təkrar istehsal edilə bilməz.

© 2023, RAK İncəsənət Fondu, Riffa, Bəhreyn
www.rakartfoundation.com

Heydər Əliyev Mərkəzi, Bakı, Azərbaycan
www.heydaraliyevcenter.az

Text
Yasmin Sharabi

Photography
Rashid bin Khalifa Al Khalifa
Marine Terlizzi
Svetlana Prodanova
Ali Sharaf

Design
Two Desk Studio

Translation
"Avrasiya" Translation Center

Editing
Heydar Aliyev Center, Baku, Azerbaijan

All rights reserved.

No part of this book may be produced in any form by electronic or mechanical means, including photocopying, recording or information storage retrieval without the written permission of the copyright owners.

© 2023, RAK Art Foundation, Riffa, Bahrain
www.rakartfoundation.com

Heydar Aliyev Center, Baku, Azerbaijan
www.heydaraliyevcenter.az

Rəşid Al Xəlifə, İlk qığılıcı, Heydər Əliyev Mərkəzi, Bakı

Mütəmadi olaraq ətrafdan ilham alan Bəhreynli rəssam Rəşid Al Xəlifə ənənəvi və müasir memarlığı təbii mühitlə birləşdirən əsərlər yaradır. Rəşidin Bəhreynin mənzərəsinə xas olan işıq, rənglər və atmosfer kimi keyfiyyətləri mühüm divar heykəlləri və instalyasiyalara çevirməsi onun mükəmməl yaradıcılığını aşkara çıxardır.

İstər 1980-ci illərdəki ilk mənzərə rəsmləri, istər 2000-ci illərin ortalarına aid atmosfer abstraksiyaları, istərsə də 2010-cu ildən minimalist alüminium əsərlərində Rəşid ilham mənbəyi kimi daim öz təcrübələrindən və ətrafındakılardan ilham almışdır. Onun son işi keçmişi xatırladır, gələcəyi əks etdirir, eyni zamanda ənənəvi və irsi keyfiyyətləri əks etdirən futuristik həssaslığa malikdir.

Şərq və Qərb arasında ticarət yollarının kəsişməsində yerləşən Bəhreynin strateji mövqeyi min illərdir ki, mirvari tacirlərinin, ticarətçilərin və dənizçilərin bu kiçik adadan keçdiyinə şahid olub. Hərfi mənada "iki dəniz" mənasını verən "Bəhreyn" sözü duzlu dəniz dibinin altından çıxan şirin su bulaqlarını ifadə edir. Uzun müddətdir ki, su ilə olan bu əlaqə, xüsusən də Dilmun sivilizasiyası dövründə (e.ə. 4000-800), "Gilqameş" dastanı kimi erkən Şumer mətnlərində yamyaşıl manqrovlar, xurma ağacları və şirin su ilə dolu müqəddəs bağ cənnəti kimi təsvir edilən kimsəsiz ada, uzaq ölkələrdən gələn səyyahların marağına səbəb olub. Bəhreynin suları uzun müddətdir ki, sakinləri üçün gündəlik istifadə mənbəyinə çevrilib. Xüsusilə 1900-cü illərin əvvəllərində yüksək keyfiyyətli mirvari istehsalı ilə tanınan Bəhreyn beynəlxalq mirvari ticarətində ən yüksək mövqeyə sahib idi. "Dhow" və ya ənənəvi Bəhreyn balıqçı gəmisi xüsusi olaraq mirvari üçün nəzərdə tutulmuşdur və indi də Bəhreyn irsinin mühüm simvoludur.

Həmçinin, ənənəvi balıq ovu üsullarına, su axınına mane olmadan balıqların hərəkətini məhdudlaşdırmaqla onları tutmaq üçün nəzərdə tutulmuş sahilyanı ərazi üçün sabit dirəkli "Haddrah" kimi balıq tələlərindən istifadə də daxildir. Bu cür ənənələr öz torpaqları və ətraf ərazilər ilə münasibətləri sinergetik olan Bəhreyn xalqının mədəniyyətini formalaşdırıb.

Raşid 1970-ci illərdə mənzərə rəssamı kimi bədii karyerasına başladıqdan sonra Bəhreynin topoqrafiyası kəskin şəkildə dəyişdi, lakin sürətli urbanizasiyaya baxmayaraq ilk günlərin ruhu hələ də qalmaqdadır. Sübh çağında üfəqdə görünən canlı pastel çalarların və ya mavi suların üzərində parıldayan parlaq gün batımının şahidi olmaq, ənənəvi memarlığın nostalgisini yaşamaq və ya keçmişlə bağlı xatirələri oyadan Bəhreyn ənənələrinin doğmalığını hiss etmək – bütün bunlar o ruhu özündə təcəssüm edir. Raşid həm bu ənənələri əbədləşdirməyi, həm də dəyişiklikləri qabaqlamağı qarşısına məqsəd qoyub.

Raşidin yaradıcılığının hər bir dövrü onun davam edən tədqiqatlarından və ənənəvi dəyərlərlə müasir dəyərləri, təbii ilə süni aləmi birləşdirmək istəyindən xəbər verir. Onun yaradıcılığı, doğma torpağının mənzərəsini araşdırarkən və ya həyatındakı dəyişikliklər barədə düşünərkən, müxtəlif mövzu və vasitələrdən istifadə etməklə yaratdığı müəyyən təzadlar üzərində qurulur. Əslində, Bəhreyn yüngül, axıcı və meditativ əsərlər yaratmağa çalışan rəssamın müxtəlif materialları əldə edə biləcəyi dünyanın ikinci ən böyük alüminium əritmə zavoduna malikdir.

Müasir binaların və şəhərsalmaların sürətli inkişafına baxmayaraq, islami naxışlar və dizayn elementləri Bəhreynin müasir mədəniyyətində üstünlük təşkil edir. İlahi təbiəti təmsil edən ritmik, xətti və yarpaqlı arabesklər Yaxın Şərq memarlığının fərqləndirici xüsusiyyəti olan "məşrabiyyə" kimi ənənəvi dizaynın xüsusiyyətləridir. Tipik olaraq, bir binanın ikinci və ya daha

yüksək mərtəbəsində oyma taxta hörgü ilə əhatə olunmuş proyeksiyalı pəncərələr məxfiliyi təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. Belə ki, sakinlər içəridən çölü görə bilir, lakin çöldən içəriyə baxanlar onları görmür, eyni zamanda kölgə və qızmar istidən qorunmanı təmin edir və içəri hava keçməsinə imkan verir. Bu balanslaşdırma funksiyası və onun metaforik potensialı Raşidi parametrik seriya adlandırdığı təcrübəni yenidən yaratmağa ruhlandırırdı. Bir-birinə zidd olan, lakin bir-birini tamamlayan müsbət və mənfəi, işıq və qaranlıq, daxili və xarici qüvvələr onun ardıcılıq və simmetriyanı kəşf etmə arzusunı təmsil edir. Biz onun əsərlərində həmçinin işığın və kölgənin transsendent və efemer təbiətinin ifadələri ilə rastlaşırıq.

Bu yaxınlarda Raşidin "Spektr" seriyası İslam memarlığının ən mühüm estetik prinsiplərindən biri olan İslam incəsənətindəki "təkrar qaydaları" əks etdirir. İslam sənətində formanın tezliyi və təkrarı nə qədər mürəkkəb olsa da, naxışı əhatə edən çərçivə sonsuzluq illüziyası yaradır və simmetrik naxış çərçivəsinin hüdudlarından kənarında davam edir. Bu sonsuzluq vəziyyətindən harmoniya yaranır. "Spektr" bu cür prinsipləri qəbul edir və eyni zamanda müasir ərəb memarlığını xatırladan struktur atributları, eləcə də, Bəhreynin landşaftına xas olan xüsusi palitra və tonları özündə birləşdirir. Eynilə, Raşidin "Dalğa" əsərindəki təkrarların ritmik xarakteri onun ətrafında dəyişən obrazlar yaradaraq ardıcılıq və simmetriya ifadə etmək istəyindən xəbər verir.

Raşid paslanmayan poladdan seçdiyi təsadüfi materiallardan ibarət kompozisiyası ilə "Haddrah" adlı ənənəvi balıq torunu onun qəliz dizaynı və quruluşu ilə təkrarlamağa çalışıb. Ənənəvi olaraq balıq torları elə qurulmuşdur ki, yüksək axınlarda sahilə paralel üzən balıqlar torun "qanad"larına ilişərək və daha dərin sulara üzməklə qaçmağa çalışdıqda daha kiçik qapalı hissəyə düşsünlər. Üç elementdən ibarət olan maneə və ya "yad" sahilə perpendikulyar şəkildə yerləşdirilir və bu da "hawsh" vasitəsilə "sir"-ə (sonuncu maneə su axınının çoxaldığı

dövr) doğru aparır. Bu işdə paslanmayan polad sütunlar ənənəvi materialları və onun təmiz, işıqlı təbiətini əvəz edir. Bu da tamaşaçını içəridə dolaşmağa sövq edir, işin gedişində hərəkət axınına və işığın əks olunmasına imkan verir. Ənənəvi olaraq möhkəm material əbədi ticarət abidəsi kimi parıldayan, zərif görünən bir quruluşa çevrilir.

"İlk qığılcım" bizə Raşidin yaradıcılığını bir çox ilham mənbələrinin vəhdəti kimi qiymətləndirməyə imkan verir. Bu heykəllər ənənəvi dəyərlərlə gələcəyi, irs və müasir dizaynı, ətraf mühit və sənayeni özündə birləşdirir. Sonsuzluğu özündə əks etdirən doğma vətəni Bəhreyn kimi, Raşidin əsərləri də bir-birindən fərqli görünən atributları bir araya gətirir və nəticədə fərqli xüsusiyyətlərə malik cəlbedici formasiyalar yaranır.

Yasmin Şarabi
Direktor
RAK İncəsənət Fondu

Rashid Al Khalifa, First Light, Heydar Aliyev Center, Baku

Regularly inspired by his surroundings, Bahraini artist Rashid Al Khalifa formulates works that merge traditional and contemporary architecture with the natural environment. The light, colours and atmosphere specific to Bahrain's landscape determine, to a large extent, Rashid's resulting formations, as he transforms these qualities into prominent wall sculptures and immersive installations.

Whether his early landscape paintings from the 1980s, his later atmospheric abstractions from the mid-2000s, or his minimalist aluminium works from 2010 onwards, Rashid continually draws upon his experiences and environment as a source of inspiration. His latest work reminisces about the past in the same moment that it reflects on the future and in doing so, is suggestive of tradition and heritage, as well as inherent of a futuristic sensibility.

Located at the crossroads of trade routes between the East and West, Bahrain's strategic position has seen pearl merchants, traders and seafarers traverse this tiny island for millennia. Literally meaning 'two seas', the word 'Bahrain' refers to the freshwater springs rising from beneath the salty seabed. It is this connection to water, that has long attracted voyagers from distant lands, sparking their curiosity about the desert island oasis that notably, during the Dilmun civilization (4000- 800 BC), was described in early Sumerian texts such as the Epic of Gilgamesh, as a sacred garden paradise, teeming with lush mangroves, palm trees and sweet water. Bahrain's waters have long been a vital source of livelihood for its inhabitants. Notably in the early 1900s, Bahrain held the highest position in the international pearl trade, renowned for cultivating pearls of the greatest quality.

The *dhow*, or traditional Bahraini fishing boat, was designed specifically for pearling and is now also an important symbol of Bahraini heritage. Furthermore, traditional fishing methods include employing fish traps such as the *Haddrah*, an intertidal fixed stake trap, devised to capture fish by limiting their movement without obstructing water flow. Such customs have shaped the culture of the Bahraini people, whose relationship to their land and surrounding water is synergetic.

Bahrain's topography has undergone drastic changes since Rashid embarked on his artistic career as a landscape painter in the 1970s, yet despite the rapid urbanization, the spirit of those early days lingers. It is to witness the vivid pastel hues that are cast across the horizon at dawn, or the glowing sunset shimmering over teal blue waters; to experience the nostalgia of traditional architecture, or to feel the warmth of Bahraini culture, that evokes one's memories of the past. In this way, Rashid aims to both immortalize these traditions and anticipate the transitions.

Each period of Rashid's oeuvre describes his ongoing investigation and desire to meld tradition with modernity, as well as the natural with the manmade. In many ways, his work is built on contrasts, through his subject matter and use of medium; a means to examine the transformation of his native landscape and to contemplate changes in his life. In fact, Bahrain boasts the second largest aluminium smelter in the world, an interesting choice of material for an artist who aims to create work to appear weightless, fluid, and meditative.

Despite the rapid explosion of modern buildings and urban planning, Islamic patterns and design elements have prevailed throughout contemporary culture in Bahrain. The rhythmic, linear and foliage arabesques (representations of divine nature) are elements of traditional

design such as the *mashrabiya*, a distinguishing feature of Middle Eastern architecture. Typically, a projecting oriel window enclosed with carved wooden latticework on the second or higher story of a building, its original purpose was to ensure privacy so the occupants could see out but not be seen from outside, whilst also providing shade and protection from the searing heat and allowing a breeze to pass through. This balancing function and its metaphoric potential inspired Rashid to recreate the experience in what he defined as his Parametric series. Ostensibly opposing yet complementary forces- positive and negative, light and dark, interior and exterior- represent his research of order and symmetry. We also experience his expressions of the transcendent and ephemeral nature of light and shadow.

More recently, Rashid's Spectrum series reflects on the 'rules of repetition' in Islamic art, one of the most important aesthetic principles of Islamic architecture. The frequency and repetition of a shape in Islamic art, however complex, creates the illusion of infinity whereby the frame that holds the pattern is incidental: the symmetrical pattern continues beyond the bounds of the frame. Harmony arises from this state of infinitude. Spectrum takes such principles and contemporizes them by playing on structural attributes that are also reminiscent of contemporary Arab architecture, additionally integrating a specific palette and tones that are characteristic to Bahrain's landscape. Similarly, the rhythmic repetition in Rashid's Wave works, allude to his desire to express order and symmetry whilst creating imagery that shifts and transforms within its surroundings.

Employing an unexpected choice of material, stainless steel, Rashid's installation *Haddrah*, aims to replicate the traditional fish trap through its meandering design and repetitive structure. Traditionally, the fish trap was designed so that fish swimming parallel to shore at high tide, encounter the "wing" and habitually try to escape by swimming into deeper

water, eventually entering a smaller enclosure where they are captured by the receding tide. Consisting of three elements, the fence or the *yad* is positioned perpendicularly to the shore, leading to the *hawsh* (an enclosure), that directs to the *sir* (the final cage located just below the low tide mark). In this work, the stainless-steel columns replace traditional material and it is their pristine, lustrous nature that entices the viewer to wander inside, permitting the flow of movement and the reflection of light, as one navigates the work. A typically robust material is transformed into a seemingly delicate structure, glistening as it stands like a monument to a timeless trade.

First Light allows us to appreciate Rashid's work as an amalgamation of a myriad of inspirations. These sculptures intersect tradition and the future; heritage and contemporary design; the environment and industry. Much like his native country Bahrain, itself a melting pot of multifarious influences, Rashid's work brings seemingly divergent attributes together, resulting in compelling formations that possess of a distinct identity.

Yasmin Sharabi
Director
RAK Art Foundation

İLK QIĞILCIM FIRST LIGHT

RAŞİD AL XƏLİFƏ
RASHID AL KHALIFA

Dairəvi əks-ətmə, 2023
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Circular Reflection, 2023
150 x 150 cm
enamel on aluminium

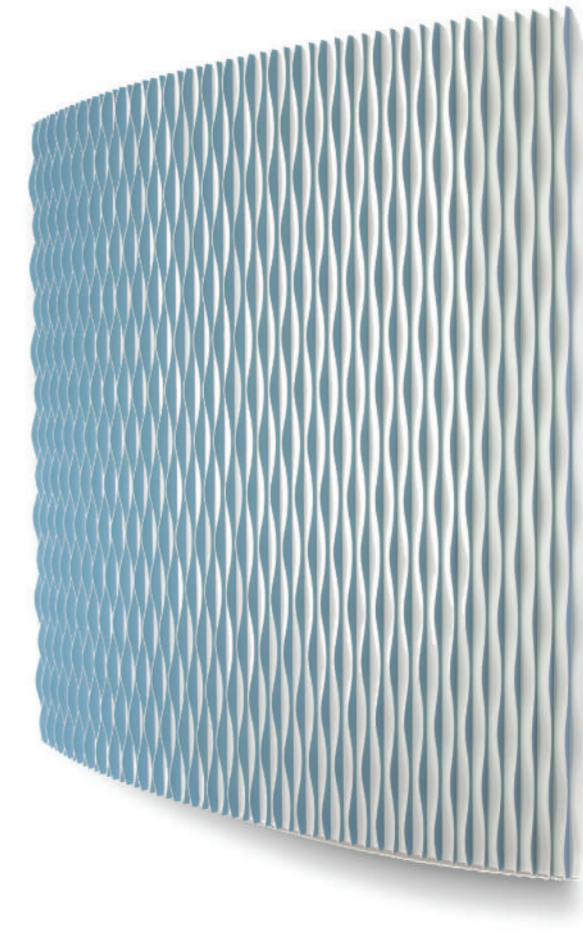
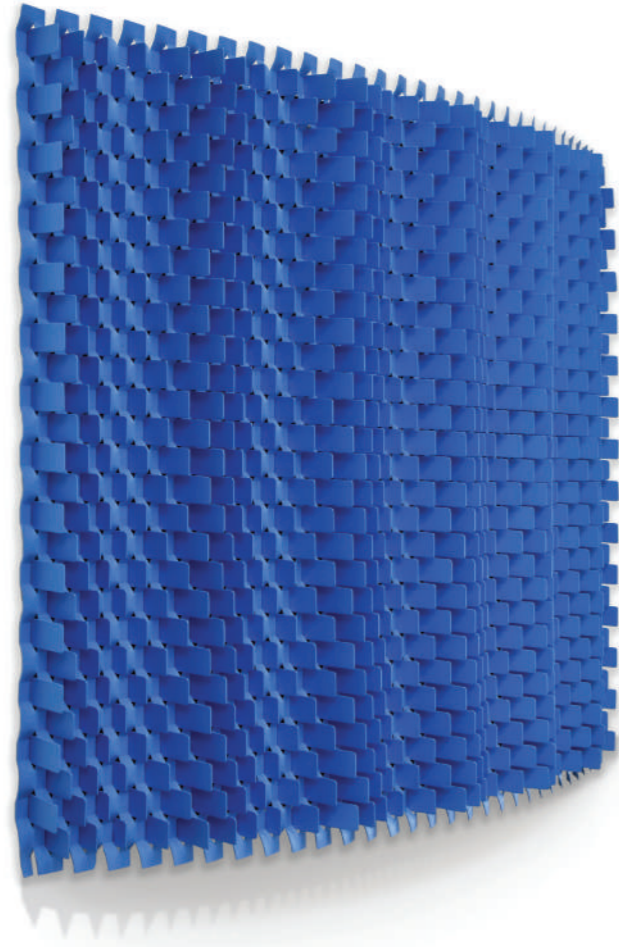

Boz rəngdə sferik sıxılma, 2019
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Spherical Compression in Grey, 2019
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Mavi parametrik, 2018
150 x 150 sm
alüminium üzerinde mina

Blue Parametric, 2018
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Dalğalar, 2023
150 x 150 sm
alüminium üzerinde mina

Waves, 2023
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Balıq tələsi, 2023
300 x 400 x 500 sm
paslanmayan polad, akril

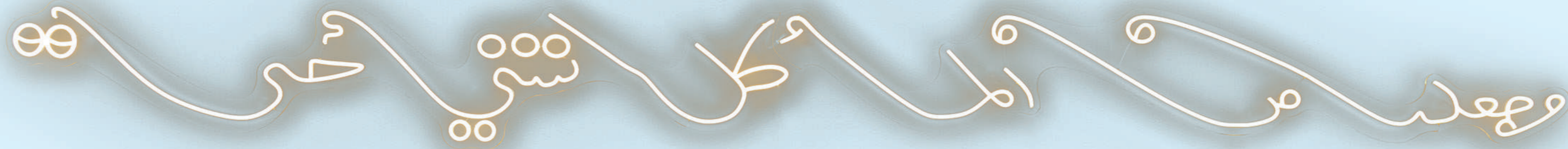
Fish Trap, 2023
300 x 400 x 500 cm
stainless steel, acrylic

Balıq tələsi, 2023
300 x 400 x 500 sm
paslanmayan polad, akril

Fish Trap, 2023
300 x 400 x 500 cm
stainless steel, acrylic

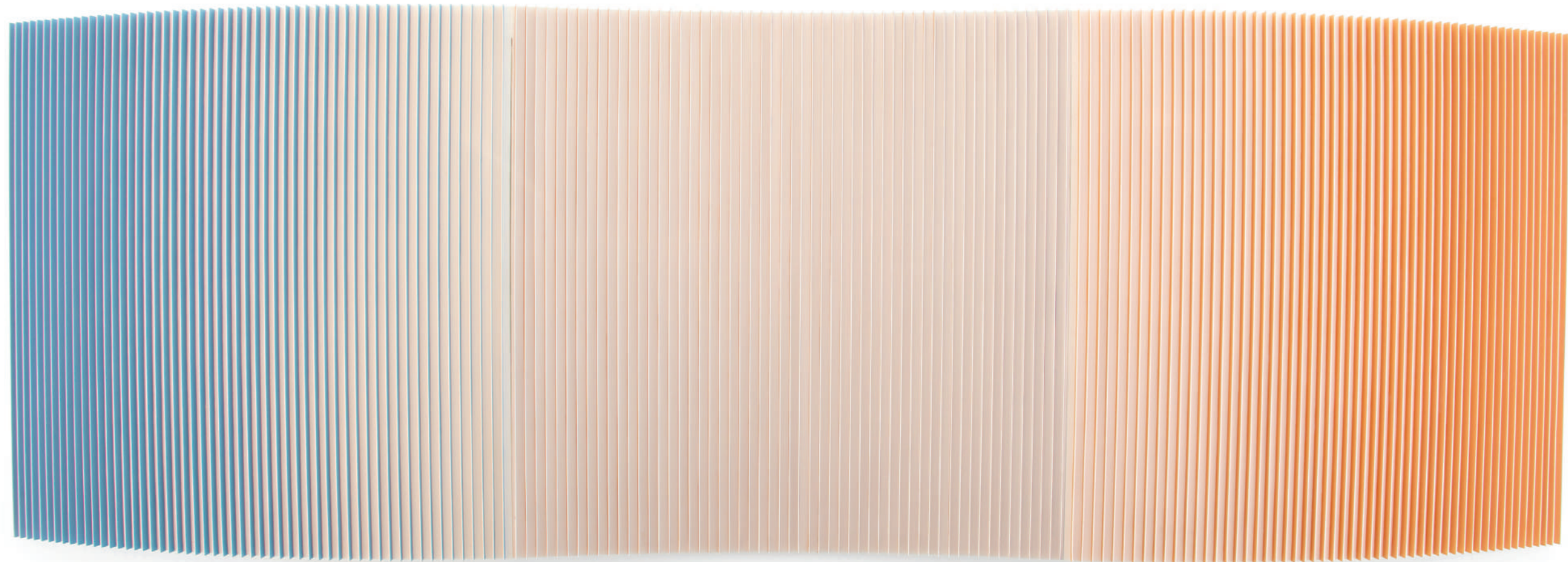

Biz canlı olan hər şeyi sudan
yaratdıq, 2023
30 x 300 sm
LED neon işığı

And we made from water
everything that is alive, 2023
30 x 300 cm
LED neon light

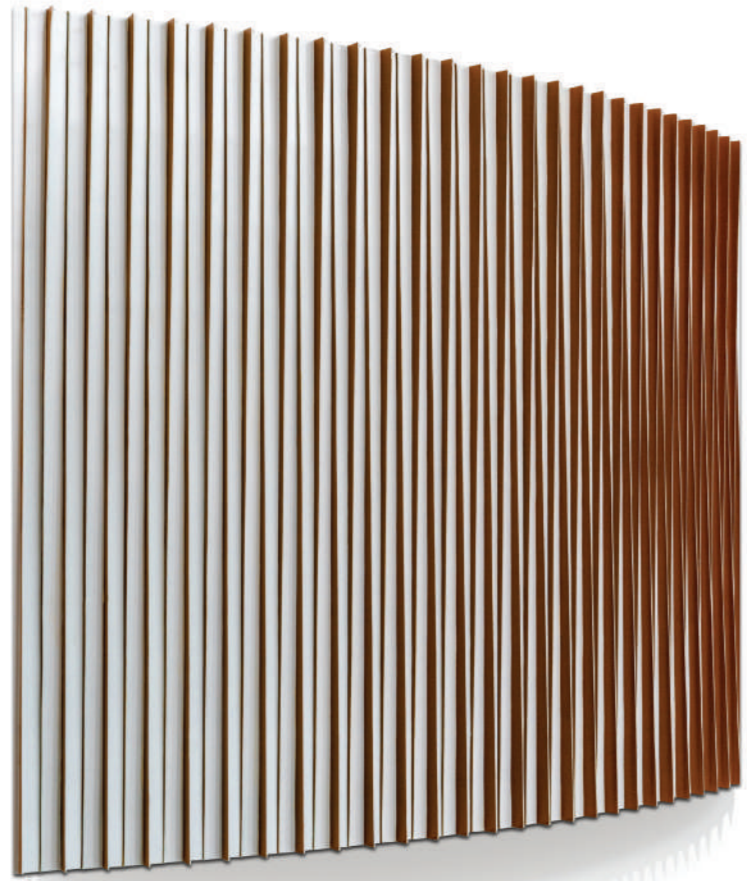
Spektr VIII, 2021
150 x 450 sm
alüminium üzərində mina

Spectrum VIII, 2021
150 x 450 cm
enamel on aluminium

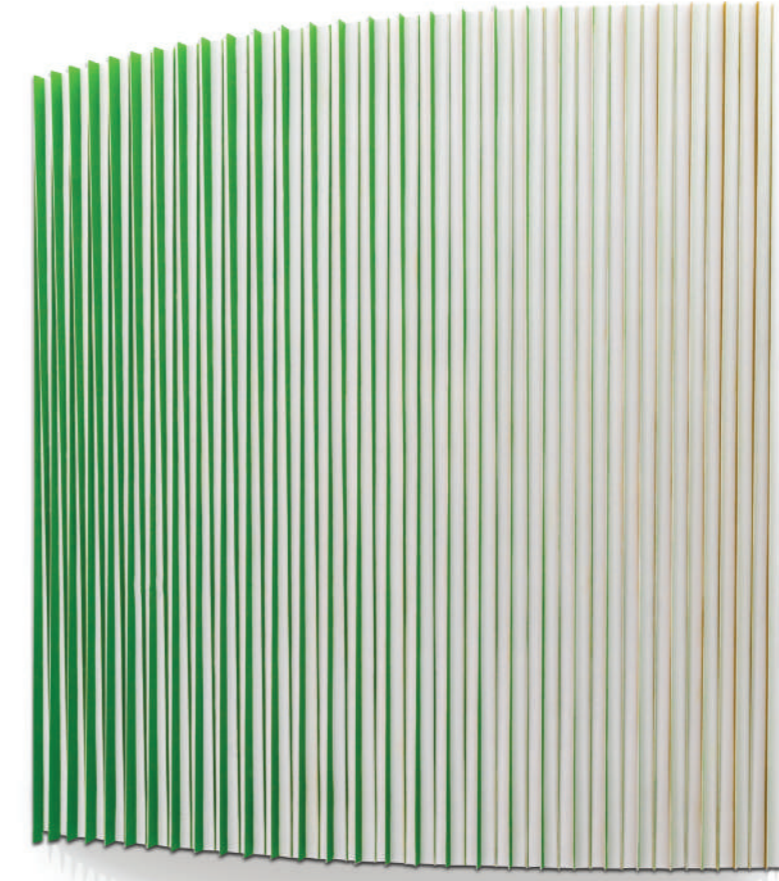
Spektr V, 2021
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Spectrum V, 2021
150 x 150 cm
enamel on aluminium

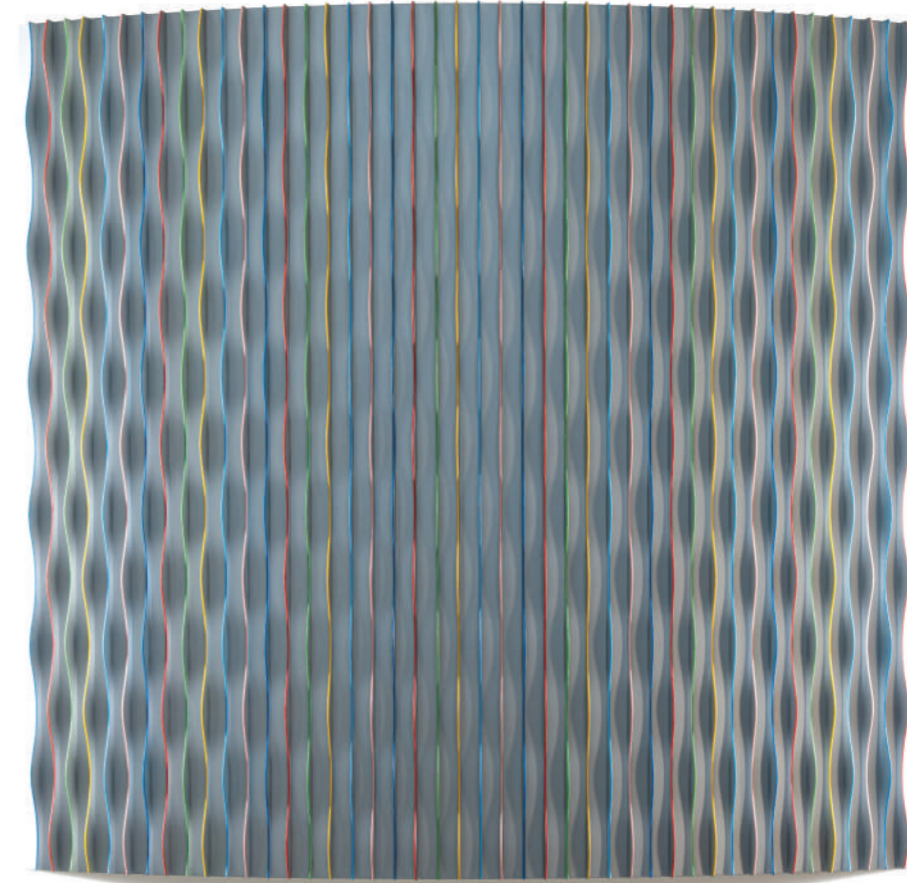
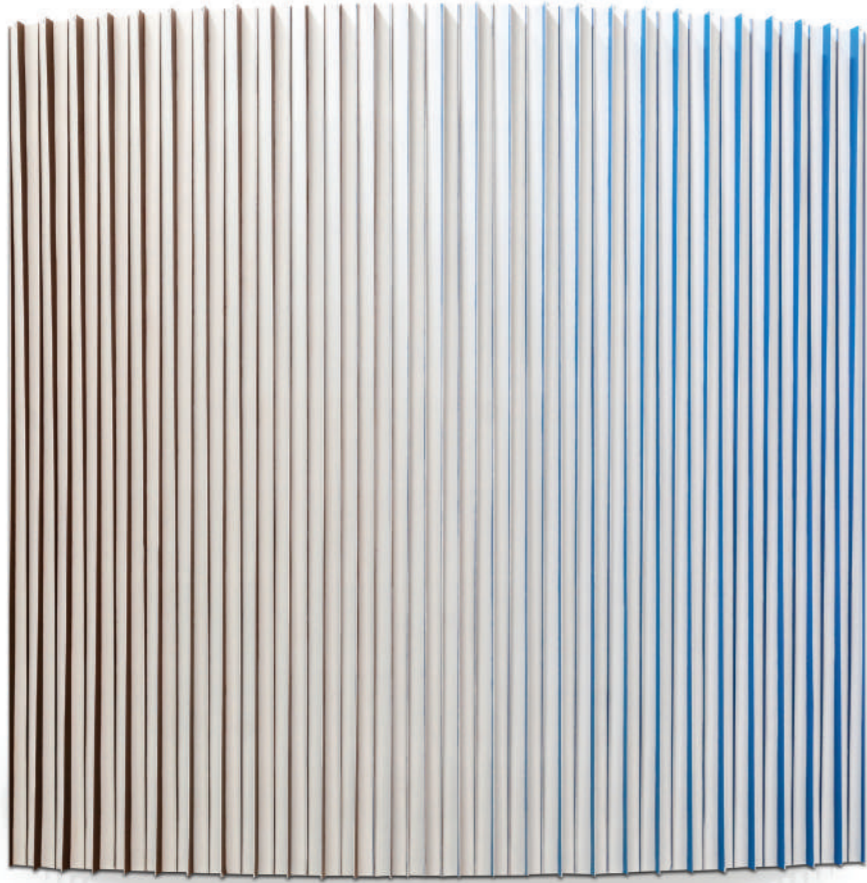
Spektr VI, 2021
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Spectrum VI, 2021
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Spektr VII, 2021
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Spectrum VII, 2021
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Dalğalar III, 2023
120 x 120 sm
alüminium üzərində mina

Waves III, 2023
120 x 120 cm
enamel on aluminium

Qara və narıncı II, 2022
150 x 150 sm
alüminium üzərində mina

Black and Orange II, 2022
150 x 150 cm
enamel on aluminium

Hər Günəş batmalıdır, 2023
80 x 80 sm
LED neon işığı

Every sun has to set, 2023
80 x 80 cm
LED neon light

TƏRCÜMEYİ - H A L I

1952-ci ildə Bəhreyn Krallığında anadan olan Raşid Al Xəlifə ilk fərdi sərgisini 1970-ci ildə 18 yaşında olarkən Bəhreynndəki Dilmun mehmanxanasında keçirib və daha sonra 1972-ci ildə Sasseksdəki Hastinqs İncəsənət və Texnologiya Kollecinə təhsil almaq məqsədilə Böyük Britaniyaya köçüb. 1978-ci ildə Avropanın ən böyük impressionist ustalarının əsərlərindən ilhamlanaraq Bəhreynə qayıdan Raşid səhra, dəniz və tarixi yerlərin atmosferik şəkillərini çəkərək ölkəsinin mənzərələrinin təsvirlərini yaratmağa başladı. Bu əsərlər ilk dəfə 1982-ci ildə Yaxın Şərq İnstitutunda, Vaşinqtonda, Kolumbiyada, ABŞ-da və Bəhreynndəki Şeraton mehmanxanasında təqdim edilmişdir. Raşid həndəsi abstraksiya, sərt rəsm və rəng məkanı kimi müəyyən cərəyan və üslublarla ayaqlaşaraq öz rəsm əsərlərini təkmilləşdirmişdir. Rəssamın 1980-ci illərin sonlarında obrazlı və landşaft əsərlərinin elementlərini birləşdirmək fikri olduqca məntiqli bir qərar idi. O, öz ətrafının ab-havasını təqlid edən daha böyük fərdilik hissindən ilhamlanırdı. Onun yaratdığı qadın obrazlarında geyim tərzii, qadın əzələrinin və hərəkətlərinin, saç tellərinin təsviri

torpağın bir-biri ilə vəhdət təşkil edən rənglərinə qarışdığı üçün çətinliklə ayırd edilirdi. 1990-cı illərin əvvəllərində Raşidin yaradıcılığının daha da irəliləməsi onun əvvəlki düşüncələrini qorumaq və yönləndirmək istəyindən xəbər verir. Onun təsvirləri daha çox dekorativ elementləri özündə birləşdirməyə başladı. Bu əsərlər silsiləsi ilk dəfə 1996-cı ildə İtaliyanın Milan şəhərindəki "De Caliet" qalereyasında və İtaliyanın Milan şəhərindəki "El Kato Kayyel" qalereyasında, həmçinin 1997-ci ildə İordaniyadakı Şuman İncəsənət Təşkilatında fərdi sərgilərdə təqdim edilmişdir. Bu müddət ərzində Raşid üç kətdandan ibarət üçbucaqlı prizma yaradaraq daha gözəl parça üzərində təcrübə apardı. Tamaşaçıların ona hər tərəfdən baxa bilməsi üçün əsərin dəstəksiz dayanmasına imkan verən üçölçülü forma yüksək qiymətləndirilse də nəticə onuqane etmirdi. Əlavə tədqiqatlar 1990-cı illərin sonlarında onun "qabarıq kətan" əsərinin ortaya çıxmasına səbəb oldu. 2000-ci ildən bu yeni kətan rəssamın bütün obrazlarının - mənzərə, obrazlı və abstrakt ekspressionizm ilə özünəməxsus rəng sahəsinin harmoniyasında əsas rol oynamağa başladı.

2006-cı ildən bəri canlı rəng sxemlərinin daimi istifadəsi ilə yanaşı, o, öz təcrübəsini konseptual çərçivədə davam etdirdi. Üzvi formalar və qeyri-adi naxışlar bir-birinə qarışaraq sanki canlı və mücərrəd təsvirlərin yaranması üçün bir araya gəldilər. 2009-cu ilə qədər onun işi müəyyən dəyişikliklərə məruz qaldı, burada XX əsrin 90-cı illərinin sonlarında istifadə etdiyi qalın xətlər və fərqli formalar artıq rəng və jestin sintezinə çevrildi. Geniş rəng çalarları qarışıq boya və qalın impasto ilə birləşdirilərək səthin altında qalan çalarları və təsvirləri aşkar etmək üçün istifadə olundu. On ildən artıqdır ki, qabarıq səthdən istifadə edən Raşid öz üslubunu daha minimalist yanaşma ilə metodik və davamlı olaraq təkmilləşdirdi. 2010-cu ildə Bəhreyn Milli Muzeyində “Qabarıq: Yeni Perspektiv” adlı mühüm fərdi sərgi onun yeni tapılmış üslubla olan səyahətini, təcrübələrindəki təsirli rolunu təqdim etməklə onillik işini nümayiş etdirdi. Əvvəlki rəsm əsərləri ilə yanaşı o, kətanın ayrılığını tamamlamaq üçün yeni bir sıra lak boyaları, parçalar və yapışqanlar təqdim etdi. Raşid bu materiallardan ustalıqla istifadə edərək, işığın hər bir səthə fərqli şəkildə düşməsi üçün imkanlar yaratdı və bununla da çoxqatlı relyef texnikasını ortaya çıxardı. Onun kətanının miqyası getdikcə böyüyür və təsvirlərin özləri daha qaranlıq və daha intensiv xarakter alır, bu da öz növbəsində

əsərə daha böyük dramatik effektlər verirdi. Mahiyyət etibarı ilə bu yeni perspektiv Raşidin yaradıcılığında müəyyən dəyişikliklərə səbəb oldu və onun şəxsi inkişafı ilə paralel istiqamətdə inkişaf etməyə başladı. Davamlı təcrübələri onun yeniliklərə və innovasiyalara açıq olduğunu göstərdi. Bu mərhələdə Raşid Bəhreynin daim dəyişən mənzərələrində vizuallaşdırdığı dizayn və memarlığın müəyyən aspektləri ilə bağlı qəbuledicilik, mexanika və həndəsi prosesləri daha çox nəzərdən keçirməyə və eyniləşdirməyə çalışırdı. O, bu kəşfləri tez bir zamanda öz təcrübəsində tətbiq etməyə başladı. Onun 2010-2011-ci illərdəki bir çox əsərlərində görülən parlaq, hamar cilalanmış səthlər göstərir ki, o, forma və məqsəd baxımından simmetriya və balansla böyük həssaslıq nümayiş etdirirdi. 2011-ci ilin sonlarında Raşid ətrafdakı təsvirləri rəngləməyə və təhrif etməyə imkan verən xromla təcrübə apararaq bunu daha da irəli apardı. Bu əsərlər növbəti il Bəhreyn Maliyyə Limanında, Manamada (2012), Beyrut incəsənət sərgisində, Livanda (2012), Abu-Dabi İncəsənət Mərkəzində, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində (2012) fərdi sərgilərdə nümayiş etdirildi.

2015-ci ilin may ayında rəssam 56-cı Venesiya Biennalesi, “Fırtınanın gözü: Ərəb dünyasının güclü təcrübələri”, həm “Nomi/Names” adlı birgə sərgidə, həm də “Müasir

təcrübələr” jurnalının sifarişi ilə keçirilən tədbirdə rəsmi olaraq iştirak edib. Eyni zamanda, üçölçülü sənətə həsr olunmuş TRIO Biennalesi üçün Braziliyaya səfər edən ərəb rəssamlarından ibarət nümayəndə heyəti ilə birgə sərgiyə qatılmışdır. Elə həmin vaxtlarda Raşid qabarıq səthlərin alüminium fakturalı alt təbəqələrini aşkar etmək üçün onların oyulması və örtülməsini öz yaradıcılığına daxil etmişdir. Bu struktur xüsusiyyətləri, eləcə də minimalizmə doğru hərəkəti onun diqqətini dizaynın elementar formalarına, eləcə də bu formaların işığa və kölgələrə qarşı həssaslığına yönəltdi. 2018-ci ildə rəssam BƏƏ-nin Dubay şəhərindəki Ayyam qalereyasında 2015-2017-ci illər arasında yaradılmış əsərlərdən ibarət kolleksiyanı özündə birləşdirən “Hibridlər” adlı fərdi sərgisini təqdim etdi. Elə həmin il bu yeni və innovativ yanaşma onun Londondakı “Saatchi” qalereyasında “Yarı kölgə: fakturalı kölgə, rəngli işıq” adlı böyük fərdi sərgisində beynəlxalq şöhrət qazanan “Parametriya” adlı irimiqyaslı qurğular seriyasını müəyyən etdi. Bu üslubun davamı olaraq 2019-cu ildə Raşid rəssam Meri Bauermeyster və səs rəssamı Saymon Stokhauzenlə birlikdə Berlində “Kolleksiyaçılar otağın”da öz əsərlərindən birini sərgilədi. 2020-ci ildə Rizzoli nəşriyyatı Raşid Al Xəlifənin “Tam dairə” adlı əsərinin illüstrasiyalı buraxılışını nəşr etdi və rəssamın vətəninə olan dərin bağlılıq hissini nümayiş etdirdi. O

vaxtdan bəri Raşid 2022-ci ildə Lixtenşteynin Dövlət Muzeyində iki fərdi sərgidə (“Spektr” və “Zirvə”), eləcə də bir sıra beynəlxalq incəsənət sərgilərində iştirak etmişdir. Raşid Al Xəlifənin son işi Bəhreynin coğrafi və mədəni müxtəlifliyini xarakterizə edən saysız-hesabsız işıq və rəng dinamikasının araşdırılmasına həsr olunub. Onun hazırkı maraqları vətəninin gözəlliklərinin qarşılıqlı əlaqəsini öz əsərlərində təsvir etməklə, mədəni irsini bütün dünyaya çatdırmaqdır. Dəqiq formalardan və mürəkkəb dizaynlardan ibarət olduqca güclü strukturları ilə Raşidin bədii təcrübəsi ənənəvi Yaxın Şərqlə dizaynı və memarlığı üçün mühüm dəyərə malikdir.

BIOGRAPHY

Born in 1952 in the Kingdom of Bahrain, Rashid Al Khalifa held his first solo exhibition at the Dilmun Hotel, Bahrain, in 1970 when he was just 18 years old and then moved to the UK in 1972 to study at the Hastings College of Arts and Technology in Sussex. After returning to Bahrain in 1978, inspired by Europe's greatest Impressionist masters, he began his own renditions of his country's landscapes, producing a series of atmospheric paintings of the desert, sea, and historical sites. These works were first presented at the Middle East Institute, Washington, D.C., USA, and at the Sheraton Hotel, Bahrain, in 1982. Rashid developed his painting by responding to certain movements and styles such as geometric abstraction, hard-edge painting and colour field work.

The artist's vital decision to merge elements of his figurative and landscape works in the late 1980s was an entirely conscious one. He was driven by a greater sense of individuality, which emulated the ambiance and aura of his own surroundings. His female figures became barely decipherable, as hints of fabric,

suggestions of limbs and movement, and cascades of hair all dispersed into the melding colours of the land. Rashid's further transformation of his work in the early 1990s denotes his desire to contain and redirect his previously gestural and fleeting mark-making. Gradually becoming more controlled, his imagery began incorporating more decorative elements. This series of works were first presented in 1996 in solo exhibitions at the De Caliet Gallery in Milan, Italy, and the El Kato Kayyel Gallery, Milan, Italy, as well as at the Shuman Arts Organisation in Jordan in 1997. During this time, Rashid also experimented with a shapelier backdrop, forming a triangular prism with three canvases. And while he appreciated its three-dimensionality, which allowed the work to stand unsupported so viewers could look from all angles, he was unsatisfied with the result.

Further investigations and an unintentional discovery resulted in his characteristically 'convex canvas' which emerged towards the end of the 1990s. Beginning in 2000, this new canvas became the mainstay on

which the artist merged all his imagery - landscape, figurative and abstract expressionism - into his own colour field language. From 2006 onwards, along with his continued application of bright and vivid colour schemes, his practice adopted a conceptual framework. Organic shapes and unusual patterns swirled together, allowing for the emergence of animate and abstract imagery.

By 2009, his work underwent a definitive change, where the formerly bold lines and distinct forms of the late '90s became a synthesis of colour and gesture. Broad sweeps of colour met with blended paint and thick impasto which was then scratched and scraped to reveal the remnant hues and imagery beneath the surface. Employing the convex surface for over a decade, Rashid methodically and continually developed his style with a far more minimalistic approach. In 2010, an important solo exhibition at the Bahrain National Museum entitled 'Convex: A New Perspective', showcased a decade of his work, presenting his journey with this newfound form and its influential role on his style and practice. Along with his earlier painterly works, he introduced a new series of lacquer paint, fabric and glue complementing the curvature of the canvas. Rashid manipulated these materials to open

up opportunities for light to fall differently on each surface, thereby emphasizing his multilayered relief technique. The scale of his canvas became grander and the imagery itself darker and more intense in nature, imparting far greater dramatic effects. In essence, this new perspective intimated changes in the physicality of Rashid's work and ran parallel to his personal growth. His ongoing experimentation signified his need and openness for innovation and renewal.

In this phase, Rashid began to consider and equate, to an even greater extent, the susceptibility, mechanics and geometric processes involved in certain aspects of the designs and architecture he visualized in Bahrain's ever-changing landscapes. He quickly began to incorporate these findings into his practice. The incandescent, smooth lacquer surfaces seen in much of his 2010-2011 work demonstrates his affinity for symmetry and balance in form and purpose. By late 2011, Rashid took this further by experimenting with chrome which allowed him to paint over, manipulate and warp reflections of his environment. This body of work was showcased in solo exhibitions the following year at the Bahrain Financial Harbour, Manama (2012), Beirut Art Fair, Lebanon (2012) and Abu Dhabi Art, UAE (2012).

In May 2015 the artist officially participated in the 56th Venice Biennale, in both the 'Nomi/Names' joint exhibition and a collateral event, 'The Eye of the Thunderstorm: Effervescent Practices from the Arab World', commissioned by the Contemporary Practices Journal. This was followed with his participation in an Arab delegation of artists to Brazil for the TRIO Biennial dedicated to three-dimensional art. Around this time Rashid's convex surfaces took on textured layers of aluminium, which he manipulated or excised to reveal layering underneath. In doing so, he abandoned the painterly style of previous years to allow for a pristine and symmetrical façade. These structural features, as well as his move towards minimalism, directed his new focus on elemental forms of design and their receptiveness to light and consequent shadows.

In 2018, the artist presented a solo show at Ayyam Gallery in Dubai, UAE, entitled 'Hybrids', which showcased this transition with a selection of works created between 2015-2017. In the same year, this fresh and innovative approach defined his 'Parametrics' series of large-scale installations that premiered, to international acclaim, in a major solo exhibition entitled 'Penumbra: Textured Shadow, Coloured Light' at the Saatchi Gallery in London. In continuation of

this style, in 2019, Rashid exhibited alongside artist Mary Bauermeister and sound artist Simon Stockhausen at the me Collector's Room, Berlin presenting a selection of his parametrics. In 2020, Rizzoli publishing house, released an elegantly illustrated publication of Rashid Al Khalifa's work, entitled, 'Rashid Al Khalifa, Full Circle', showcasing the artists deep connection to the light and landscape of his homeland. Rashid has since participated in a number of international art fairs as well as two solo exhibitions ('Spectrum' and 'Cusp') at the Liechtenstein National Museum in 2022.

Rashid Al Khalifa's latest work continues to explore the myriad dynamics of light and colours that are characteristic to Bahrain's geographical and cultural diversity. His current interests lie in the interaction of these properties to further inform his bold interpretations of his cultural heritage. Through splendidly commanding structures, comprising meticulous forms and complex designs, Rashid's art practice stands as a contemporary tribute to traditional Middle Eastern design and architecture.

HƏYAT KURRİKULUM

FƏRDİ SƏRGİLƏR

- 2022-ci il Zirvə, Lixtenşteyn Dövlət Muzeyi, Vaduz, Lixtenşteyn
- 2022-ci il İşıq və kölgənin yaradılışı, Rozenhanq Muzeyi, Vaylburq, Almaniya
- 2022-ci il İşıq və kölgənin yaradılışı, Mond mehmanxanasının qalereyası, Berlin, Almaniya
- 2022-ci il Spektr, Lixtenşteyn Dövlət Muzeyi, Vaduz, Lixtenşteyn
- 2021-ci il Raşid Al Xəlifə, Opera qalereyası, Dubay, BƏƏ
- 2021-ci il Mozaika, Mario Mauroner Müasir İncəsənət, Vyana, Avstriya
- 2019-cu il Paralel olaraq, Bait Muzna qalereyası, Maskat, Oman
- 2018-ci il "Yarı kölgə: fakturalı kölgə, rəngli işıq", "Saatchi" qalereyası, London, Böyük Britaniya
- "Hibridlər", Ayyam qalereyası, Alserkal prospekti, Dubay, BƏƏ
- 2012-ci il Reflekslər, "Waterline" qalereyası, Bəhreyn Maliyyə Limanı, Bəhreyn Krallığı
- 2010-cu il "Qabarıq: yeni perspektiv", Bəhreyn Milli Muzeyi, Bəhreyn Krallığı
- 1997-ci il İncəsənət şöbəsi, Şuman İncəsənət Təşkilatı, Amman, İordaniya
- 1996-cı il "De Caliet" qalereyası, Milan, İtaliya
- El Kato Kayyel qalereyası, Milan, İtaliya

- 1982-ci il Yaxın Şərq İnstitutu, Vaşinqton, Kolumbiya, ABŞ
Şəraton mehmanxanası, Manama, Bəhreyn Krallığı
- 1970-ci il Dilmun mehmanxanası, Manama, Bəhreyn Krallığı

QRUP SƏRGİLƏRİ

- 2022-ci il Təhlükəli gözəllik, Mario Mauroner qalereyası, Salzburq, Avstriya
- 2022-ci il Əməkdaşlıq, Oliver Mark, Guardini Fondu, Berlin, Almaniya
- 2019-cu il Eninə dalğa, Kolleksiyaçıları otağı, Olbrixt kolleksiyası, Berlin, Almaniya
- 2017-ci il Konvergensiya: Kral körpüləri, Ritz Karlton, Dubay, BƏƏ
- 2013-cü il Dialoqda, "Waterline" qalereyası, Bəhreyn Krallığı

İNCƏSƏNƏT SƏRGİLƏRİ

- 2023-cü il Cenevrə incəsənəti, Mario Mauroner Müasir İncəsənət, Cenevrə, İsveçrə
- 2022-ci il Aspen ilə kəsişmə, "Gmurzynska" qalereyası, Aspen, Kolorado, ABŞ
- 2022-ci il Brüssel incəsənəti, Mario Mauroner qalereyası, Brüssel, Belçika
- 2022-ci il Düsseldorf incəsənəti, Mario Mauroner qalereyası, Düsseldorf, Almaniya
- 2021-ci il "SCOPE" Beynəlxalq müasir incəsənət sərgisi, Mayami çimərliyi, Mayami, ABŞ

- 2021-ci il Müasir İstanbul, İstanbul, Türkiyə
- 2019-cu il Müasir İstanbul, İstanbul, Türkiyə
- 2014-cü il "WWALA", Los Anceles, ABŞ
Dubay incəsənəti, BƏƏ
- 2013-cü il Sürix incəsənət sərgisi, İsveçrə
Abu Dabi incəsənəti, BƏƏ
Dubay incəsənəti, BƏƏ
- 2012-ci il Abu Dabi incəsənəti, BƏƏ
Beyrut incəsənət sərgisi, Livan

BIENNALLELƏR

- 2019-cu il Moskva Biennalesi, Yeni Tretyakov qalereyası, Moskva, Rusiya
- 2017-ci il Körpülər, Qrenada Pavilyonu, 57-ci Venesiya Biennalesi, İtaliya
Yersiz, III Aralıq dənizi Biennalesi, Saxnin Vadisi, İsrail
- 2015-ci il Ərəb nümayəndəliyi, "TRIO" Biennale, Rio de Janeyro, Braziliya
"Nomi/Names" rəsmi sərgisi, 56-cı Venesiya Biennalesi, İtaliya
Fırtınanın gözü: Ərəb dünyasının güclü təcrübələri.

BƏHREYN CƏMİYYƏTİNİN İŞTİRAKI

2016-cı il	Şeyx İbrahim bin Məhəmməd Əl Xəlifə Mədəniyyət və İrs Mərkəzi, Muharraq, Bəhreyn Krallığı Mənzərələr, Ritz Karlton, Bəhreyn Krallığı
2014-cü il	Bəhreyn, Asilah İncəsənət və Mədəniyyət Forumu, Mərakeş
2013-cü il	Bəhreyn müasir incəsənət, Rusiya Akademiyası, Moskva, Rusiya
2007-ci il	Bəhreyn müasir incəsənət, YUNESKO, Paris, Fransa
2005-ci il	Müasir incəsənət sərgisi, İrlandiya Kral Cərrahlar Kolleci, Dublin, İrlandiya
2004-cü il	32-ci illik incəsənət sərgisi, Bəhreyn Milli Muzeyi, Bəhreyn Krallığı
2002-ci il	Bəhreyn mədəniyyət həftəsi, Amman, İordaniya Bəhreyn mədəniyyət həftəsi, Pekin, Çin
1999-cu il	Taybey incəsənət sərgisi, Taybey, Tayvan Şarja Biennalesi, Şarja, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri Dilmun sərgisi, Paris, Fransa
1998-ci il	Bəhreyn incəsənət sərgisi, Aleksandr qalereyası, "Ladoux", Fransa
1997-ci il	Sinqapur Ekspo incəsənət sərgisi, Sinqapur Amerika incəsənət sərgisi, Mayami, ABŞ
1996-cı il	Avropa incəsənət festivalı, Cenevrə, İsveçrə Bəhreyn incəsənət sərgisi, Kann, Fransa

1996-cı il	Avropa İncəsənət Festivalı, Cenevrə, İsveçrə Bəhreyn rəssamlarının sərgisi, Roma, İtaliya Şarja Biennalesi, BƏƏ
1995-ci il	Du Rond mehmanxanası, Cenevrə, İsveçrə Dünya Ticarət Mərkəzi, Lozanna, İsveçrə
1989-cu il	Bəhreyn incəsənət cəmiyyəti sərgisi, Qahirə, Misir
1988-ci il	Asiya Rəssamlarının Festivalı, Malayziya Yeni İncəsənət Mərkəzi, Bağdad, İraq
1986-cı il	İlk "GCC" incəsənət sərgisi, Tokio, Yaponiya
1985-ci il	Qahirə Biennalesi, Misir Alia Mərkəzi, Amman, İordaniya
1984-cü il	Bəhreyn rəssamları, Leyton Evi, London, İngiltərə Fransız rəssamlar sərgisi, Böyük saray, Paris, Fransa

CURRICULUM VITAE

SOLO EXHIBITIONS

- 2022 Cusp, Liechtenstein National Museum, Vaduz, Liechtenstein
- 2022 Construction of Light & Shadow, Rosenhang Museum, Weilburg, Germany
- 2022 Construction of Light & Shadow, Galerie Hotel Mond, Berlin, Germany
- 2022 Spectrum, Liechtenstein National Museum, Vaduz, Liechtenstein
- 2021 Rashid Al Khalifa, Opera Gallery, Dubai, UAE
- 2021 Tessellate, Mario Mauroner Contemporary Art, Vienna, Austria
- 2019 In Parallel, Bait Muzna Gallery, Muscat, Oman
- 2018 Penumbra: Textured Shadow, Coloured Light, Saatchi Gallery, London, UK
Hybrids, Ayyam Gallery, Alserkal Avenue, Dubai, UAE
- 2012 Reflections, The Waterline Gallery, Bahrain Financial Harbour, Kingdom of Bahrain
- 2010 Convex: A New Perspective, Bahrain National Museum, Kingdom of Bahrain
- 1997 Art Department, Shuman Arts Organization, Amman, Jordan
- 1996 De Caliet Gallery, Milan, Italy
El Kato Kayyel Gallery, Milan, Italy

- 1982 Middle East Institute, Washington, D.C., USA
Sheraton Hotel, Manama, Kingdom of Bahrain
- 1970 Dilmun Hotel, Manama, Kingdom of Bahrain

GROUP EXHIBITIONS

- 2022 Dangerous Beauty, Mario Mauroner Gallery, Salzburg, Austria
- 2022 Collaborations, Oliver Mark, Guardini Stiftung, Berlin, Germany
- 2019 Transverse Wave, Collectors Room Berlin / Olbricht Collection, Berlin, Germany
- 2017 Convergence: Royal Bridges, Ritz Carlton, Dubai, UAE
- 2013 In Dialogue, The Waterline Gallery, Kingdom of Bahrain

ART FAIRS

- 2023 *Art Genève*, Mario Mauroner Contemporary Art, Geneva, Switzerland
- 2022 Intersect Aspen, Galerie Gmurzynska, Aspen, Colorado, USA
- 2022 Art Brussels, Mario Mauroner Gallery, Brussels, Belgium
- 2022 Art Dusseldorf, Mario Mauroner Gallery, Dusseldorf, Germany
- 2021 SCOPE International Contemporary Art Show, Miami Beach, Miami, USA
- 2021 Contemporary Istanbul, Istanbul, Türkiye

- 2019 Contemporary Istanbul, Istanbul, Türkiye
- 2014 WWALA, Los Angeles, USA
Art Dubai, UAE
- 2013 Zurich Art Fair, Switzerland
Abu Dhabi Art, UAE
Art Dubai, UAE
- 2012 Abu Dhabi Art, UAE
Beirut Art Fair, Lebanon

B I E N N I A L S

- 2019 Moscow Biennale, New Tretyakov Gallery, Moscow, Russia
- 2017 Bridges, Grenada Pavilion, 57th Venice Biennale, Italy
Out of Place, 3rd Mediterranean Biennale, Sakhnin Valley, Israel
- 2015 Arab Delegation, TRIO Biennial, Rio de Janeiro, Brazil
Nomi/Names Official Exhibition, 56th Venice Biennale, Italy
The Eye of the Thunderstorm: Effervescent Practices from the Arab World,
Official Collateral Event, 56th Venice Biennale, Italy

BAHRAIN ARTS SOCIETY PARTICIPATION

- 2016 15/15, Shaikh Ebrahim bin Mohammed Al Khalifa Center for Culture and Heritage,
Muharraq, Kingdom of Bahrain
Views, Ritz Carlton, Kingdom of Bahrain
- 2014 Bahrain, Asilah Arts & Culture Forum, Morocco
- 2013 Bahrain Contemporary Art, Russian Academy, Moscow, Russia
- 2007 Bahrain Contemporary Art, UNESCO, Paris, France
- 2005 Modern Art Exhibition, Royal Ireland College of Surgeons, Dublin, Ireland
- 2004 32nd Annual Art Exhibition, Bahrain National Museum, Kingdom of Bahrain
- 2002 Bahrain Culture Week, Amman, Jordan
Bahrain Culture Week, Peking, China
- 1999 Taipei Art Exhibition, Taipei, Taiwan
Sharjah Biennial, Sharjah, UAE
Dilmun Exhibition, Paris, France
- 1998 Bahrain Arts Society Exhibition, Gallery Alexander, Ladoux, France
- 1997 Art Expo Singapore, Singapore
Art America Exhibition, Miami, USA

- 1996 Europe Art Festival, Geneva, Switzerland
Bahrain Arts Society Exhibition, Cannes, France
- 1996 Europe Art Festival, Geneva, Switzerland
Bahrain Artists Exhibition, Rome, Italy
Sharjah Biennial, UAE
- 1995 Hotel Du Rond, Geneva, Switzerland
World Trade Center, Lausanne, Switzerland
- 1989 Bahrain Arts Society Exhibition, Cairo, Egypt
- 1988 Festival of Asian Artists, Malaysia
New Art Center, Baghdad, Iraq
- 1986 First GCC Art Exhibition, Tokyo, Japan
- 1985 Cairo Biennial, Egypt
Alia Center, Amman, Jordan
- 1984 Bahraini Artists, Leighton House, London, England
Salon des Artistes Français, Grand Palais, Paris, France

TƏŞƏKKÜRLƏR

Bu sərginin kataloqunun hazırlanmasında əməyi olan hər kəsə təşəkkürümü bildirirəm. Sərgiyə göstərdikləri köməyə və dəstəyə görə Heydər Əliyev Mərkəzi və QGallery Bakı komandasına, diqqət və təşkilatçılığa görə RAK İncəsənət Fondundakı komandama, o cümlədən Yasmin Şarabiyə, əsərlərimin ən yaxşı formada təqdim olunması üçün çalışan bütün fotoqraflara, düşünülmüş və zərif dizayn üçün "Two Desk Studio" dizaynerlərinə təşəkkür edirəm.

Rəşid Al Xəlifə

ACKNOWLEDGEMENTS

I would like to thank all who have assisted with the production of this exhibition catalogue. Thank you to the team at Heydar Aliyev Center and QGallery Baku for their help and willingness to support this exhibition. To my team at the RAK Art Foundation, including Yasmin Sharabi for her consideration and organization. To all of the photographers involved, who ensured that my work is presented in the best possible light and to the designers, Two Desk Studio, for their thoughtful and elegant design.

Rashid Al Khalifa

